

INSTITUTUL ECONOMIC ROMÂNESC

COSTIN STOICESCU

Nr. 200

**ACTUALITATEA STUDIULUI
PROBLEMEI AGRARE**

„CARTEA ROMÂNEASCĂ” BUCUREȘTI

COSTIN STOICESCU

Nr. 200

**ACTUALITATEA STUDIULUI
PROBLEMEI AGRARE**

„CARTEA ROMÂNESCĂ“ BUCUREȘTI

Actualitatea studiului problemei agrare *)

de COSTIN STOICESCU

Domnilor,

Ceeace ne preocupă pe toți, astăzi, și fără să o spunem, este desigur viitorul țării și viitorul vieții noastre de toate zilele. Iar această viață are în primul rând un aspect economic.

Este bine oare, ca problemele, care se vor pune, incontestabil, la sfârșitul cataclismului pe care îl trăim azi, să fie lăsate la voia interesului sau a priceperii unuia sau altuia, cari s'au gândit sau nu s'au gândit la ele, sau se vor gândi când va veni ocazia, — sau este necesar ca problemele, care neapărat trebuie să se pună, și mai ales trebuie neapărat să fie rezolvate, să fie de pe acum studiate, pentru ca atunci când vom ajunge la pace, să avem ceva pregătit, ceva care să poată fi folosit de conducerea țării sau de curente care vor determina care să fie această conducere?

Domnilor,

M'am gândit, și cred că este necesar să vă propun ca, de îndată, Institutul nostru să pună în studiu, cu membrii lui și cu cei ce vor mai voi să studieze alături de noi, problemele cele mai mari ale existenței noastre economice de mai târziu.

Nu e necesar să vă aduc argumente pentru a vă convinge că problema agrară, în țara noastră, este problema fundamentală. Aceasta ne este populația, aceasta ne este natura, și pe aceste baze trebuie să se clădească toată viața noastră economică de viitor.

Și cred că întâia problemă, pe care trebuie să o pună în studiu Institutul nostru, este tocmai această problemă agrară. Ea ar trebui să constituie obiectul preocupărilor noastre nu numai pentru că acesta este fundamentul de existență al țării, dar și pentru că nivelul la care se găsește agricultura noastră — și viața noastră socială din cauza agriculturii noastre — reclamă un studiu urgent și aprofundat, reclamă să ajungem la concluzii practice, care să poată da altă față propășirii țării, altă față existenței neamului.

1) Comunicare făcută în ședința de recepție ca Președinte al Institutului Economic Românesc, la 24 Februarie 1944.

Este inutil să vă descriu eu în ce stare se află pătura noastră agricolă. Și este inutil să vă spun care sunt preocupările și care sunt — cu termenul acesta impropriu, dar mai comod — soluțiile pe care le găsește fiecare acestei probleme sociale.

Se caută soluții pe cale tehnică: tractoare, semințe selecționate, îngrășăminte, — lucruri care, incontestabil, sunt necesare. Se vorbește de instrucție.

Dar eu cred că trebuie să punem odată problema agriculturii noastre pe terenul economic adevărat. Trebuie să cercetăm care sunt condițiile și mijloacele, pentru ca agricultura noastră să dea, nu numai pentru totalitatea țării, dar pentru fiecare individ, rezultate optime, sub raport cantitativ, calitativ, complex de produse, și stare bună a producătorului.

Domnilor,

Nu voi face astăzi studiul acestei probleme; dar voi căuta să ilustrez cum înțeleg alții, și cum trebuie să ne preocupăm și noi de această problemă.

Unul dintre autorii cei mai citați astăzi în străinătate este Wilhelm Röpke, care într-o lucrare de importanță foarte mare pentru zilele noastre — „Die Gesellschaftskrisis der Gegenwart“, este preocupat de problema agricolă. Noutatea formulei pe care o propune el este așezarea din nou a societății umane pe un fundament care să fie „*Țărănimea și agricultura țărănească*“.

Vedeți ce grav pune el problema. Röpke scrie pentru țările din apus, țări industrializate și în mare măsură urbanizate. Chiar acolo, el crede că viața popoarelor nu poate fi îmbunătățită, înălțată, decât dacă se va așeza pe această bază sănătoasă: pe o alcătuire socială, în care o pătură țărănească prosperă să reprezinte izvorul de energii și modelul de viață al națiunii.

Röpke spune:

„Ce înseamnă această formulă în concret? Înseamnă în primul rând „întoarcerea la forme de viață și de producție echilibrate economicește, „naturale și omenește mulțumitoare. Fără a voi să cădem în eroarea „contrară a subestimării orașelor, a meseriilor și a burgheziei, aceasta „înseamnă mai întâi de toate a înțelege că temelia economicului, a socialului și a societății omenești este producția primară, adică agricultura. Desigur, nu agricultura în genere, ci o agricultură de o structură „economică și socială cu totul specifică, *agricultura țărănească*. Nu atât „producerea mijloacelor de hrană și a materiilor prime organice ne interesează aci ca atare, cât acea formă specifică de producție, pe care „o numim țărănească; pentru că numai aceasta are neprețuita însemnătate sociologică, dela care plecăm; și numai la aceasta ne gândim, „când considerăm agricultura ca ultimul refugiu puternic în contra „mășurilor“, a mecanizării și a urbanizării din timpurile noastre, în timp „ce deplângem decăderea agriculturii sub aspectul „fugii dela țară“. „Cu toate că celor interesați la alte forme ale agriculturii decât cea „țărănească trebuie să le pară foarte important să ne combată pentru „această deosebire, totuși insistăm asupra faptului că orice formă feudală, capitalistă sau colectivistă de agricultură latifundiară o consi-

„derăm ca o erezie fatală și ca o distrugere a aceluia sursă sănătos al „societății, pe care-l reprezintă țărănimea și agricultura țărănească“.

— Parcă ar scrie pentru noi!

Și Röpke continuă:

„Cine privește agricultura ca pe o industrie ca oricare alta, pe când „ea se ridică, în agricultura țărănească, departe peste aceasta și de- vine o formă cuprinzătoare de viață, acela nu are dreptul să privească „fuga dela țară“, altfel decât, să zicem „fuga din industria textilă“, „și cine-și mărginește gândirea la câmpul de vedere rațional- „tehnic al inginerului agronom, și se preocupă de îngrășă- „minte chimice, de tractoare, și de rentabilitate maximă, acela va trece „ca un orb pe lângă postulatul superior social, care se pune aici, și „care este: păstrarea și întărirea din nou a țărănimii și a agriculturii „țărănești în structura ei complexă, subtilă, economico-socială-spiri- „tuală, greu de înțeles pentru cine este străin de țaran. *Nu agricultura „ca atare este coloana vertebrală a unei națiuni sănătoase, ci numai „agricultura țărănească, pe când agricultura care nu este țărănească, „poate deveni cea mai rea sursă de boli.*

„Cea mai esențială caracteristică a agriculturii țărănești este: ca ex- „ploatarea să nu întrecă puterea de muncă a familiei și a celor pri- „miți în legăturile de familie, împreună cu a servitorilor, și „zilerilor“ „luați numai sporadic, pentru întregirea forțelor familiei; ca exploa- „tarea să aparțină țaranului, în plină proprietate, și prin aceasta să „reprezinte tradiția și meritele familiei; ca să fie cuprinsă în raporturile „sociale mai restrânse și mai largi ale familiei și ale satului, în comu- „nitățile străine de orice gând de concurență a camarazilor de meserie „și a vecinilor, și ca să fie, în conformitate cu circuitul naturii, la ale „cărei legi să se supună, o exploatare mixtă, cuprinzând în sine prin „combinațiuni diferite, cultura vitelor ca și a ogorului. Cu aceasta am „spus în același timp că exploatarea agricolă țărănească reprezintă: „viața și munca, producția și consumația, locuința și locul de muncă, „natura și omeneșul, o ocupație profesională care te face fericit și te „face să te bucuri de produsul ei, leagă posibilitatea dezvoltării per- „sonalității, căldura contactului social în mod ideal și pune în fața as- „pectului orășenesc și industrial al civilizației noastre: tradiția, con- „stanța, independența economică și aprovizionarea autonomă, ocupație „multilaterală și dezvoltată, apropierea naturii, măsură și cumpătare, „existență nefalsificată, la sursele adevărate ale vieții, unitatea ființii „și supunerea respectoasă în lanțul devenirii și al trudei.

„Țăranul neîndatorat, așezat pe o proprietate suficientă, este omul cel mai liber și cel mai independent în mijlocul nostru... Existența lui „este, oricum am toarce și am întoarce lucrurile, dintre toate existen- „țele, omenește cea mai mulțumitoare, cea mai bogată, cea mai în- „treagă“ 1).

1) W. Röpke, Die Gesellschaftskrisis der Gegenwart, ed. IV, Erlenbach-Zürich, pag. 323—326.

Domnilor,

Acest pasaj din cartea lui Röpke este un imn cum rar s'a scris în favoarea agriculturii. Vedeți că Röpke, care scrie un volum de patru sute de pagini termină cu această sugestie, ca agricultura țărănească să fie fundamentală vieții sociale și economice a omenirii. Se pune întrebarea dacă noi putem să ne mulțumim cu o agricultură țărănească, și deci dacă la noi se poate satisface, pornindu-se dela o asemenea recomandare, idealul, care astăzi preocupă pe mulți, al expropriării întregii mari proprietăți și al așezării economiei țării pe o proprietate pur țărănească.

Desigur, nu e cazul să ne gândim la ceva extrem. Situația economică a țării românești este alta. Ceeace spune Röpke se potrivește pentru țările industriale — el însuși spune aceasta, cum veți vedea mai departe, — unde agricultura rămâne într'adevăr în cea mai mare parte rezervată țărănimii, și unde necesitatea existenței unei țărănime înzestrate cu toate calitățile de care vorbește Röpke, este mai mare decât la noi. Țărănimea noastră are calități morale neegalate aproape de nici o altă țărănime. Dar la noi, deuseul în industrie, pentru brațele care devin din ce în ce mai mult disponibile în agricultură, este limitat, în timp ce excedentul tot mai mare de brațe al păturii noastre rurale, care reprezintă putere de muncă, nevoi de existență și perspective de dezvoltare, cere o întrebuițare imediată și satisfăcătoare a potențialului său. Trecerea bruscă dela starea de azi la ceea ce ar trebui să fie, pentru a înfățișa idealul imaginat de Röpke, nu se poate realiza în fapt imediat, decât, poate, din punct de vedere formal, adică al dreptului de proprietate.

Acea stare economică prosperă, armonioasă, fericită, cum și-o imaginează Röpke, nu se poate realiza însă brusc, ci numai evolutiv, și numai dacă întreaga viață și organizație a țării evoluează paralel și concomitent în acelaș sens. Agricultură și economia noastră în genere, trebuie să evolueze într'acolo; dar evoluând, ea trebuie să răspundă mereu și satisfăcător, la următoarele trei mari necesități: să ofere posibilități de existență, cât mai bune, desigur, dar totuși posibilități imediate de existență excedentului de brațe care nu pot exista autonom, să dea excedentul de produse exportabile de care țara are nevoie pentru a ne procura mijloacele de muncă și de traiu pe care nu le producem în țară, și să asigure continuitatea, permanența și nemicșorata tărie a înțelepciunii, a patriotismului și a devotamentului pentru țară, a celei mai largi pături a neamului nostru.

Evoluția se va face în detrimentul mării proprietăți, a cărei întindere, și totală, și individual luată, este discutabilă. Evoluând, însă, și până la realizarea ultimului stadiu, regimul proprietății noastre agricole va trebui să rămână mixt: de mică, mijlocie și mare proprietate.

Rolul mării proprietăți este, ca și al celei mijlocii, de a asigura producția în mare a cerealelor și altor produse de calitate, care să asigure exportul. Și al doilea rol al acestei agriculturi este de a asigura un deuseu pentru brațele care devin libere în agricultură, care n'au proprietate suficientă și nu găsesc întrebuițare în industrie.

Proprietatea țărănească este, și la noi, și trebuie să rămână, ceea ce spune Röpke: „este fundamentul social al neamului, este rezervoriul „de energii noi, garanția perpetuității neamului și formula economică „cea mai fericită pentru păstrarea unei vieți naționale și economice echilibrate, sănătoase și fericite“.

Dar care este aspectul agriculturii țărănești la noi? Și nu numai al celei țărănești, dar indirect și al celei mari?

Domnilor,

Aspectul economic este nesatisfăcător; se știe.

Dar ce este esențial în acest aspect economic? Noi vorbim totdeauna de starea precară a țaranului. Dar care este aspectul economic propriu zis? Ce este caracteristic în viața agrară a țaranului, care nu ne satisface?

Aș vrea să caracterizez această stare nesatisfăcătoare cu o noțiune care mi se pare mai impresionantă: este lipsa de rentabilitate a vieții practice a țaranului. Țaranul trăește, la noi, mai mult sau mai puțin ca să-și continue viața de azi pe mâine.

Economicul cere altceva: cere ca viața materială să fie *rentabilă*.

Domnilor,

Personal am fost preocupat de această problemă, mai ales în ultimii ani, când periodic s'a pus problema rentabilității agriculturii țărănești, cu ocazia stabilirii prețului produselor agricole, căci astăzi trăim cu prețuri fixate de Stat.

În fiecare an s'a studiat, la producția din acel an, cât trebuie să fie prețul rațional, ca agricultorul să fie satisfăcut.

Rezultatul tipic, repetat în fiecare an, a fost: pentru ca țaranul — și nu acela care are un pogon sau două, ci acela care are 5 hectare — să ajungă la rentabilitate, să nu piardă la cultura lui, prețul ar fi trebuit să fie, în fiecare an, dublul prețului oficial ce s'a fixat. Așa dovedeau, clar, calculele raționale, făcute după reguli științifice, după principiile lui Aereboe.

Și atunci, se pune problema: care este, la noi, aspectul acestei producții țărănești, producția agricolă caracteristică și cea mai importantă în țara noastră? Producția aceasta e nerentabilă, pentru că fundamentul vieții noastre economice este fals? Pentru că noi pornim la o organizare economică în dauna țaranului, fiindcă nu știm să ne organizăm, sau activitatea economică a țaranului este nesatisfăcătoare din cauza unor condiții, pe care nu le putem schimba, dăunătoare pentru întreaga țară și în toate domeniile?

Domnilor,

Tot Röpke ne va da câteva precepte, ca să înțelegem cum ar trebui să fie organizată munca țărănească. În orice caz, este sigur că nu se poate, la proprietatea mică, așa cum există la noi și în toată lumea, să se asigure rentabilitatea muncii țărănești din cultura cerealelor pur și

simplic, și mai ales dând întrebuintare unui număr atât de mic de zile pe an în activitatea de producție a țăranilor. Fiindcă acestea sunt cele două caracteristici ale agriculturii noastre țărănești: țăranul produce mai ales cereale, și muncește numai atât cât este necesar pentru aceasta. Restul vieții țărănești este o cheltuială de energie fără scop rentabil, și fără efect economic palpabil.

Dar să vedem acum, cum își închipue Röpke că ar trebui să fie agricultura țărănească:

El spune în lucrarea citată: „Scopul unei politici agrare, care să „conserve și să întărească gospodăria țărănească cu un minimum de „naționalism, protecționism, subvenționism și colectivism economic, este „să favorizeze o structură optimă a gospodăriei țărănești, care prin- „tr'un concurs fericit de împrejurări nu poate fi decât economia agricolă țărănească dedicată producției de calitate, dezvoltate la maxi- „mum. Aceste împrejurări sunt următoarele:

„1. Gospodăria familiară țărănească de tip european are o supe- „rioritate în producerea tocmai a produselor de calitate ale agriculturii „(derivatelor laptelui, ouă, carne, fructe și zarzavaturi), în contrast cu „produsele de mare consum (în special cereale).

„Această superioritate ar putea fi sporită cu mult printr'o îmbună- „tățire a tehnicii agrare și printr'o instrucție corespunzătoare a țără- „nimii.

„2. Agricultura intensivă va fi totdeauna *multilaterală* și va trebui „să se sprijine pe o combinație care *să mențină echilibrul biologic între „creșterea vitelor și cultura pământului*. În felul acesta, nu numai că „circuitul organic al exploatărilor agricole va fi închis, ci, în același „timp, va fi realizat avantajul economic și social al celei mai complete „aprovizionări prin mijloace proprii a gospodăriei țărănești, ca în Da- „nemarca.

„3. Producția țărănească de calitate, dacă se face rațional, cere o „tehnică agrară, care deservește menținerea fertilității solului, care as- „tăzi este periclitată din ce în ce mai mult prin metodele de cultură de „secătuire.

„Producția de calitate a proprietății țărănești constă și într'o *mare varietate a produselor*, ceea ce permite *împărțirea riscurilor producției* „și ale pieții în mod practic și util și educă pe țărani să devină agri- „cultori cu cultură profesională multilaterală, cu o mobilitate spirituală „care permite gospodăriei țărănești să se ridice la un grad înalt de „autoaprovizionare, și face, prin aceasta, pe *țaran independent de va- „riațiunile pieții, nu numai ca vânzător, ci și ca cumpărător*.

„Acest lucru se accentuează și mai mult prin faptul că datorită struc- „turii muncii sale, factorul cheltueli cu salarii nu mai atârână așa de „greu în balanță, iar activitatea industriei casnice și a meseriei țără- „nești este reînsuflețită.

„5. Abstracție făcând de opera de educație culturală care se desfă- „șoară în felul acesta, se deschide țăranilor *un nou isvor de câștig, în- „trebuințându-se în acest scop perioada de inactivitate din timpul „iernii*.

„Această rezistență în fața crizei, a gospodăriei țărănești, e valabilă „numai pentru exploatările libere de datorii.

„6. Scăderea prețurilor de consumație a alimentelor de calitate, „printr'o corespunzătoare scădere a costului de producție și desfacere, „ar putea fi adusă la nivelul la care a ajuns în exploatarea de primul „rang sau în media unor țări întregi ca de exemplu în Danemarca. A- „ceastă scădere a prețurilor de cost presupune o mai rațională organi- „zare a producției țărănești, o scădere a vămilor la furaje, în sta- „diul înaintat al cooperativelor de producție și de desfacere, și o re- „ducere cât mai simțitoare pe plan îndepărtat a marjelor comerciale, „care printr'o organizare irațională a comerțului alimentară și prin fel „de fel de trusturi monopolizante, au fost ridicate, în multe țări, peste „măsură.

„Reese de aci, că tocmai economia rurală țărănească are cel mai mare „interes să se țină departe de tendințele de autarhie. O economie na- „țională sărăcită prin autarhie nu oferă deuseu pentru producțiile de „primă calitate ale economiei țărănești.

„Produsele de mare consum, după cum am văzut, se produc în parte, „în mod rațional, chiar de exploatarea țărănești europene, — iar în „parte în zonele periferice ale agriculturii mondiale și prin aceasta „economia țărănească europeană se inserează în diviziunea internațio- „nală a muncii agricole și combate supraproducția agriculturii mondiale, „atât de periculoasă pentru agricultura tuturor țărilor. Că această in- „terdependentă a structurii agrare, care ne plutește înaintea ochilor, „ne servește de memento, va fi greu de înțeles astăzi, când în Europa „blocată și în stare de război se pune, din contra, chestiunea între- „bunțării cu mare parcimonie a suprafeței solului național.

„Acelaș lucru e valabil și din punctul de vedere foarte important, că „tocmai producția calitativă țărănească este aceea, care, mulțumită „mării sale intensități de muncă, caracterului ei de familie și a ex- „ploatarea în stil mic, este în stare să lege de glie un maximum de oa- „meni și să menție influența binefăcătoare a profesiunii agricole și a „vieții în mijlocul naturii.

„Prin aceasta am numit cele mai importante circumstanțe și consi- „derațiuni, care fac ca să apară agricultura țărănească rațională — adăp- „tată împrejurărilor și inserată cu chibzuială în economia mondială — „ca acea formă a agriculturii, care nu prezintă numai posibilități de „conservare, ci și *optima structură agrară a țărilor industriale*.

„Această formă a agriculturii este aceea spre care trebuie să se în- „drepte străduințele de menținere și întărire ale tuturor acelor, care „socotesc că o agricultură tare, bogată în oameni și sănătoasă din punct „de vedere social este ținta cea mai înaltă a unei politici clar văzătoare.

„Acest lucru reiese cu atât mai limpede, dacă luăm ca termen de „comparație, politica agrară preferată de multe țări industriale euro- „pene, care scoate în evidență *greșeala lor fundamentală*. Aceasta a „constat în faptul că tocmai cultura cerealelor (graminee) a fost luată „ca punct central al protecției agrare și în felul acesta politica agrară „a fost îndrumată nu numai împotriva repartiției topografice a eco- „nomiei naționale, ci și în detrimentul producției țărănești de calitate, „fără să mai vorbim de repercusiunile asupra populației industriale „orășenești.

„Această politică a dus la o perturbație în circulația bunurilor economiei mondiale și la o scădere a veniturilor maselor industriale orașenești, prin creșterea șomajului și scăderea salariilor.

„Această criză a producției de calitate a dus la măsuri de protecție tot mai vaste și mai adânci și, în fine, politica aceasta de protecție primară a cerealelor a mărit într-o măsură, care desigur nu trebuie suprăestimată, costul de producție a produselor țărănești de calitate, prin urcarea prețului furajului complementar cumpărat, și a contribuit astfel la sporirea greutăților în această ramură a agriculturii.

„Că exploatarea țărănească, combinată și orientată spre producția de calitate, reprezintă forma optimă, este un ne mai pomenit noroc.

Domnilor,

Nu voi insista mai departe.

Ați văzut că ceea ce preconizează Röpke este o agricultură țărănească intensivă, care să dea și cereale — într-o măsură mai mică — dar mai ales celelalte produse agricole, care se valorifică bine, care aprovizionează pe țăran cu cele necesare hranei lui și a vitelor, și care, prin varietatea lor și prin condițiile în care sunt produse, asigură în mare parte țăranimea contra efectelor variației prețurilor și supraproducției din țările transoceanice.

Se pune numai problema: cum se poate realiza o asemenea agricultură țărănească superioară? Care sunt lipsurile agriculturii noastre?

În general, cum spuneam și la început, se recomandă îngrășăminte, mașini agricole, tractoare și așa mai departe. Nu s'a întrebat nimeni cum e posibil, la o țăranime săracă și care lucrează în condiții și de cultură și de înzestrare atât de înapoiate, cum e posibil să se treacă dela forma actuală a agriculturii noastre la o formă superioară?

Domnilor,

Tot un străin, care stă de mulți ani în țara noastră și care s'a preocupat nu direct de problema agrară, ci indirect, prin problema cooperăției, a constatat care este starea agriculturii noastre, a studiat și a fixat împrejurările materiale, lipsurile care fac ca agricultura noastră să nu fie nici rentabilă și nici să nu poată progresa. Acest străin este un om de mare valoare, un om recomandat de o lume întreagă, pe care însă numai România nu vrea să-l asculte: este d. Marius Gormsen, care după părerea oficială și particulară daneză este unul din cei mai mari specialiști ai Danemarcei în materie de cooperăție și economie rurală. Noi îl lăsăm să trăiască aici de câțiva ani, — Banca Națională l-a însărcinat să facă diferite studii, — dar nu se ocupă nimeni de el.

Omul acesta a scris un volum, ocupându-se de problema cooperăției. Și ce constată? El spune: Cooperăția nu este posibilă într-o țară și pentru o țăranime săracă și neputincioasă, ca în țara românească. Cooperăția nu este posibilă decât acolo unde omul are ceva, unde poate economicește să producă ceva, și prin asocierea cooperativă să dea rezultate mai bune. Dar — să mă iertați că fac apel la un joc de cuvinte

pe care îl auzim în toate zilele — cum să tragi clopotul, dacă n'ai clopot? Cum să faci cooperatie dacă n'ai un țaran care să coopereze? Cu ce vine țaranul în cooperatie? Cu sărăcia, cu ajutorul: Cooperatia cere bani dela Banca Națională și diferite avantajii, de care profită câțiva din capul cooperativei, iar țărănimea rămâne cum a fost. Sunt, desigur, excepții onorabile; dar câte sunt?

Și Gormsen constată că nu-i posibil să pășim la organizarea unei cooperatii naționale și la rezultate mai bune în economia agrară, pen-trucă agricultura noastră suferă de defecte fundamentale, fiind lipsită de premisele unei vieți agrare raționale. El face o deosebire între ré-forme agricole și reforme agrare: reforme agricole sunt cele tehnice, iar reformele agrare sunt de alt ordin, social și economic.

Marius Gormsen, în studiul său „Problema cooperatiei române”, pu-blicat în 1940 în editura Independența Economică spune:

„Iată mai jos, sumar enumerate, grupele cele mai importante ale re-formelor agricole:

„1. Îmbunătățirile funciare¹⁾ și dezvoltarea culturii plantelor agri-„cole și a muncii pământului (asolamentul rațional, selecționarea și ameliorarea plantelor agricole, cercetări sistematice cu privire la cul-tura plantelor agricole, etc.).

„2. Dezvoltarea creșterii vitelor, selecționarea și îmbunătățirea ra-„selor, cercetări sistematice a creșterii, ca și un tratament mai bun al „tuturor animalelor domestice, etc.

„3. Dezvoltarea învățământului agricol în sensul cel mai cuprinzător al cuvântului (inclusiv tehnica lăptăriei).

„4. Dezvoltarea organizațiilor agricole proprii, de toate felurile, ca re exemplu: asociații țărănești propriu zise și societăți pentru creșterea vitelor. (Toate acestea cu consilieri tehnici, expoziții, cercetări siste-matice, etc.).

„5. Dezvoltarea cooperatiei agricole.

„Reformele agricole, citate mai sus, sunt acelea despre care se dis-„cută verbal, ca și în literatură, și din care unele au început a fi rea-„lizate într'o anumită măsură, pe când reformele agrare și în special „cele mai importante din ele sunt lăsate, mai mult sau mai puțin în „umbră, până acum. Acest fel de a acționa este la ic' cu înhămarea ca-„lului în spatele trăsorii²⁾).

Marius Gormsen recomandă în lucrarea citată, în primul rând rea-lizarea reformelor agrare:

„Există în România”, zice el, „afară de numărul mare de țărani fără „pământ, — un număr prea mare de terenuri cu suprafețe foarte mici, „fenomen datorat între altele și divizării terenurilor în părți egale prin „moștenire. Din aceste cauze se găsește la țară, în România, un surplus „crescând de populație rurală care este, mai mult sau mai puțin, fără „ocupație; nu numai în timpul iernii, dar și în cea mai mare parte a „anului“.

1) Intinderi vaste de terenuri deja cultivate, aproape în toate provinciile, duc lipsa unui drenaj; altele duc lipsa de marnaj și sunt regiuni în care netezi-rea pământului ar fi un lucru foarte avantajos.

2) M. Gormsen, Problema cooperatiei române, pag. 53—54.

Cum se poate remedia acest rău?

Gormsen arată care ar putea fi mai întâi „suprafețele care se pot adăuga pământurilor țărănești“, ca o primă corectură de adus acestei stări.

Ele sunt: a) „Terenurile cultivabile, dar încă necultivate. Intr'un număr mai mare de țări, ca de exemplu: Japonia, Egipt, Elveția, Belgia, Olanda, Danemarca, etc., se pot vedea toate terenurile cultivate; „acestea sunt țări care suferă de o mare lipsă de terenuri agricole. În „România se lăsa adesea peste tot bucăți sau fâșii de pământ necultivate, adesea de considerabile dimensiuni cu o neglijență care reamintea de circumstanțele din țările mari ale pionierilor, cu suprafețe importante de pământ, dar neprelucrate ca de exemplu în Canada. Aceste „pământuri cultivabile, dar necultivate au — în dese cazuri, — caracteristici bune pentru iarbă sau pășuni și cultivarea lor poate fi deci favorabilă pentru dezvoltarea unui asolament îmbunătățit și variat. Cultivarea acestor terenuri ar constitui o posibilitate de lucru foarte productivă pentru țărani neocupați.

„b) Terenurile publice.

„c) Fostele „obștii“ transformate, care exploatau apele publice proaspete, în exploatare corporativă sau colectivă.

„d) „Proprietățile“ mari rămase necultivate.

„e) Îmbunătățirea terenurilor deja cultivate va fi egală unei extensii a acestora.

„Existența unui mare număr de terenuri foarte mici în România se opune, între altele, în totul introducerii cooperativelor de credit agrar pe termen lung, de oarece garanția posibilă pentru împrumuturi este insuficientă; afară de aceasta divizarea terenurilor țărănești este o cauză centrală de paupertate la țară și în consecință a vieții rurale puțin ridicată, care reprezintă o piedică de neînălțurat în calea tuturor progreselor economice și sociale, și pretutindeni și în calea dezvoltării cooperative“ 1).

Cauza acestei stări rele a agriculturii românești este, deci, după Gormsen, în primul rând divizibilitatea pământurilor țărănești. El propune: „Limitarea prin lege a divizibilității terenurilor țărănești“.

„Această reformă este strâns legată de reforma precedentă, care tinde spre o mai bună împărțire a pământului agricol. Regula principală în această limitare trebuie să fie ca: nici o fermă țărănească să nu fie vreodată redusă la o întindere insuficientă întreținerii unei familii.

„Danemarca reprezintă, probabil, excepția cea mai completă a acestei reguli. În adevăr, în Danemarca limitarea rațională a divizibilității terenurilor țărănești a fost introdusă legal la sfârșitul secolului „al XVIII-lea, în același timp cu toate celelalte reforme agrare menționate mai sus și ea a fost păstrată și apărută cu statornicie până în ziua de astăzi de toate guvernele daneze, ale extremei drepte până la cele socialiste, inclusiv ultimele. Afară de aceasta, unirea terenurilor țărănești daneze a fost întotdeauna interzisă.

1) M. Gormsen, op. cit., pag. 55—57 passim.

„Este foarte interesant a menționa că, recolta agricolă din Dane-
„marca în anul 1938 a fost de 5 ori mai mare față de aceea dela sfâr-
„șitul secolului al XVIII-lea, când tot complexul de reforme agrare a
fost definitiv introdus“¹⁾.

A treia reformă propusă de Gormsen este: *Comasarea pământului țărănesc*.

„In aproape toate țările europene — spune el — țaranii au trăit ina-
„inte vreme în sate masive, dar de o mărime diferită. In majoritatea
„acestor țări pământul fiecărei gospodării țărănești nu era de obicei
„situat într'un loc, ci, din contră, în mai multe locuri. Acest sistem
„opunându-se oricărui progres al agriculturii a fost abandonat în in-
„tregime sau în cea mai mare parte în aproape toate țările din lume,
„prin așa numita „comasare“. *Comasarea este reforma centrală și de-
„cisivă din grupa reformelor agrare, prin care agricultura medievală
„se transformă în agricultură modernă“.*

Marile avantajii ale comasării sunt:

- „a) Transportul va fi mai rapid și mai ușor;
- „b) Ingrășarea tuturor pământurilor, cu băligar, va fi posibilă;
- „c) Țăranul va putea introduce un asolament veritabil și rațional,
„prin care se va putea elibera puțin câte puțin de cultura universală
„a cerealelor, tot atât de fatală din punct de vedere al unui sistem agri-
„col rațional, cuprinsă fiind și creșterea vitelor²⁾, precum și în cecece
„privește plasarea produselor³⁾.
- „Țăranul va putea în mod virtuos să îngrijească cum trebuie pămân-
„turile sale și să folosească sfaturile experților tehnici;
- „e) Majoritatea nesfârșitelor conflicte și procese dintre vecini va
„dispăre.

„Posibilitatea de a obține creditul dorit (inclusiv creditul pe termen
„lung) va fi majorată din multe cauze directe și indirecte.

„Imprăștierea pământurilor țărănești române este mai mare decât a
„fost vreodată cazul în cea mai mare parte a țărilor europene.

„*Neaplicarea comasării pământului țărănesc în România a contribuit
„la faptul trist, anume că tehnica agricolă în România a rămas până
„în ultimii ani tot în stadiul medieval. Dar efectul central și decisiv
„este faptul că acest fenomen este cauza principală a paupertății ende-
„mice a populației rurale și prin urmare, cauza caracterului puțin ri-
„dicat al vieții țărănești din România“¹⁾.*

1) Marius Gormsen, op. cit., pag. 58—60.

2) Introducerea progresivă a sistemului agricol rațional cu animale dome-
stice bune, ca un element central, ar însemna ocuparea unui număr mult mai
mare de brațe de muncă decât acela care este actualmente angajat în agri-
cultură, în consecință un efect foarte însemnat (cu toate că este puțin îndepărtat
în zilele noastre) al introducerii comasării pământului țărănesc din România.

3) Un efect cu o valoare cu totul specială și în constantă creștere, având
în vedere dificultățile penibile a rezultatului majorării producției mondiale a
cerealelor și în consecință micșorarea prețurilor, care obligă Statul de a sub-
venționa într'o foarte mare măsură ocupația cea mai răspândită din această
țară, și anume agricultura.

1) Marius Gormsen, op. cit., pag. 60—65.

Domnilor,

Acum de curând, Directorul Casei Țărănești din Văcărești, pe care o controlez eu, a venit să-mi propună să introduc în raza de activitate a acestei case un sat mai depărtat, la 35 kilometri de București. Când i-am spus că nu se poate, el mi-a argumentat așa:

„Pământurile țăranilor din jurul imediat al Bucureștilor se întind „până la lacul Greaca, în bucățele mici. Dacă le dăm credit acestora, ale căror sate sunt la 5—10 km. de București, dar cari au pământuri „până la Greaca, de ce să nu le dăm și celorlalți, cari sunt la 35 km. „de București?”

Vă citez alt caz pe care-l cunosc: Lângă o moșie dela Măgurele, în marginea Bucureștilor, au pământuri de câte $\frac{1}{2}$ —1 pogon, țărani cari vin din județul Ialomița ca să-și cultive aceste bucățele de pământ. E posibilă o asemenea cultură agricolă? Cât timp pierde omul acesta, numai ca să vie de acasă, și ce mai poate face vita care a mers 20—30 km. până la locul unde are să tragă la jug? Și cum se nutrește omul și vita lui, la asemenea distanțe?

Are dreptate Gormsen când spune că aceasta este cauza principală a paupertății populației rurale.

Celelalte reforme pe care le propune Gormsen sunt:

Paza câmpurilor. „Paza câmpurilor pare a fi la prima vedere un „lucru de mică importanță. Adevărul este însă, că această regulă este „o condiție absolută pentru agricultura țăărănească modernă și inten- „sivă. Introducerea acestei reforme implică de multe ori un timp de „una sau două decade, conflicte și multe discuțiuni, cu care ne-am „obișnuit, ca cu multe alte lucruri“.

Introducerea „cadastrelor“ în toată țara. „In special pentru orga- „nizarea creditului agricol pe termen scurt și lung sub forma parti- „culară, cât și sub forma cooperatistă“.

Mutarea celei mai mari părți a caselor sătești pe pământurile lor respective. „Precum am spus-o, țăranii din aproape toate țările euro- „pene au trăit altă dată în sate mari, compacte. In cea mai mare parte „a acestor țări satele au fost evacuate succesiv transferându-se clă- „dirile gospodăriilor, în total sau parțial, pe terenurile lor“.

„In loc de a întrebuința propria lor energie și aceea a animalelor „de lucru, pe pământurile lor, — cum fac de obicei țăranii din alte țări, — „țăranul român își impune o enormă și extraordinară pierdere de „timp și de forță, prin faptul că trăește în sate compacte și de o mă- „rime excepțională. Mai cu seamă în șesuri, ei sunt nevoiți să parcurgă „șosele de o lungime absurdă, între casele și pământurile lor, ultimele „fiind situate în majoritatea cazurilor, la mai mulți km. de sat, câte „odată mai mult de 10 km., altă dată chiar peste 20 km.

„Parcursarea acestor șosele, care de multe ori sunt numai făgașuri „aproape impracticabile după ploae, reprezintă ea însăși o muncă grea „pentru animalele care în consecință sunt deja obosite, atunci când so- „sesc la câmp.

„In ceea ce privește transportul dintre terenuri și casele lor, ei sunt „din această cauză nevoiți să se mulțumească cu căruțe foarte mici,

„ceea ce înseamnă — natural — un foarte mare număr de transporturi „pentru o anumită cantitate de produse și unelte de producție.

„Această caracteristică a vieții și a practicei țărănești în România „este monstruoasă și de necrezut pentru acela care n'a văzut-o cu „proprii săi ochi și produce o stupefacție indescriptibilă unui obser- „vator străin. El este nevoit de a conchide că faptul că Românii înșiși „văd acest lucru ca ceva natural, trebuie să se datorească uitării tra- „dițiilor seculare.

„Ce este însă mai important, este faptul că *acest element în orga- „nizația agriculturii românești este identic cu o formidabilă pierdere economică națională.*

„Această reformă ar trebui realizată acum, când majoritatea caselor „țărănești sunt încă extrem de modeste (deasemenea și cheltuelile ca- „selor noi), aproape fără valoare negociabilă, iar nu mai târziu, epocă „în care imobilele țărănești vor fi mai mult sau mai puțin reînuite și „vor avea o valoare apreciabilă, care ar fi pierdută printr'un transfer „al acestor case pe propriile lor terenuri.

„Evident, o reformă așa de mare a vieții și obiceiurilor țărănești „nu se îndeplinește fără întâmpinarea unei rezistențe considerabile din „multe părți; din partea țăranilor însăși, din partea preoților, din par- „tea învățătorilor, din partea funcționarilor publici, din partea so- „ciologilor cari ne comunică că, după cercetări profunde au ajuns „la concluzia că trecutul poporului în chestiune, mentalitatea și calită- „țile speciale ale acestuia, pretind în mod forțat ca țăranii să trăiască „împreună în comunități țărănești, ca în secolele trecute.

„Toate aceste obiecțiuni sunt de mult cunoscute în istoria agricul- „turii tuturor țărilor, unde evacuarea satelor a fost de mult realizată, „ca și în țările unde se muncește încă și azi la desăvârșirea acestei „reformе importante, și care s'au dovedit pretutindeni a fi neîntemeiate. „Ca dovadă deplină este suficient a atrage atențiunea asupra urmă- „toarelor trei fapte:

1. „Milioane și milioane de țărani pe tot întinsul globului trăesc „pe propriile lor terenuri, fără a avea măcar cunoștința de ceea ce este „un adevărat sat, și dezvoltă o activitate și o cultură materială și spi- „rituală infinit mai ridicată ca în țările unde regimul sătesc mai sub- „sistă.

2. „In toate țările unde evacuarea satelor mari a fost înfăptuită, „parțial sau integral, toate obiecțiunile anterioare s'au dovedit fără „însemnătate și nimeni n'a avut vreodată ideea de a restabili regimul „sătesc.

3. „In fine, țăranii români care au emigrat în America de Nord „trăesc fericiți în mod satisfăcător pe terenul lor propriu dezvoltând „o inițiativă activă și manifestând o cultură variată necunoscută până „în prezent în satele pământului lor natal.

„Ambele reforme agrare reprezintă împreună cea mai mare necesi- „tate economică românească și în consecință, cele mai vaste perspec- „tive pentru aceasta“¹⁾.

In sfârșit, Gormsen mai propune: „*Construirea și întreținerea unei „rețele de căi de comunicații locale bune, în tot cuprinsul țării.*

1) M. Gormsen, op. cit. pg. 60—65.

„Majoritatea țăranilor români, în orice caz cei din câmpii, trăesc „la un nivel foarte scăzut, pentru că ei nu găsesc de lucru în timpul „iernii, mai mult de trei luni în medie. În consecință este vorba de o „cantitate de cel puțin 25% din brațele de muncă totale ale unei popu- „lații de aproape trei milioane de suflete capabile de lucru, ceea ce în- „seamnă în sine, o *colosală pierdere economică națională*, rezultat al „unei organizații a agriculturii primitive și nejustificate.

„Nimic în lume nu pare mai natural și mai indicat pentru admi- „nistrația publică locală, decât organizarea cantităților enorme de brațe „de muncă, neocupate la sate în timpul iernii, pentru a construi (și pe „urmă a întreține) drumuri locale simple, dar solide. Deasemenea ar „fi o datorie evidentă și indiscutabilă pentru administrația centrală „— luând în considerare toate părțile interesate și cu concursul even- „tual a acestora — de a elabora un plan complet pentru construirea „unei rețele naționale de șosele mari, care să lege toate centrelé dé „producție comercială și centrele de transport și trafic general, în pre- „zent și în viitor, și printre care șoselele locale să se încadreze ca fi- „rele unei plase.

„Construirea șoselelor locale, practicabile în tot timpul anului, unită „cu comasarea și transferarea celei mai mari părți a caselor țărănești „pe propriul lor pământ, reprezintă în sfârșit baza materială și indis- „pensabilă pentru evoluția naturală, necesară și importantă a agricul- „turii românești pentru încă una sau două generații viitoare.

„Lipsa de șosele bune locale în majoritatea provinciilor românești „se manifestă între altele și în ceea ce privește introducerea și acti- „vitatea lăptăriilor cooperatiste, prin inconveniențele sau chiar obsta- „celele transporturilor laptelui și a produselor lactate. Faptul lipsei „unei rețele de șosele locale practicabile constituie un component din „cele mai esențiale din complexul cauzelor, care au împiedicat până „astăzi aproape în întregime tot progresul agriculturii românești și „care astfel a contribuit considerabil la paupertatea și primitivitatea „stagnantă din viața rurală din România“.

Ajungând la cooperatie, Gormsen spune: „Nu există nicăeri în lume „o țară unde cooperatia a devenit un factor important pentru întreaga „economie națională și unde cultura intelectuală a marelui masse să nu „fi fost la un nivel ridicat“¹⁾.

Domnilor,

V'am prezentat aceste citate, ca să vă arăt că cine gândește econo- micește, vede problema agriculturii noastre sub alt aspect decât nu- mai acela sub care o vedem noi în general, care se repetă totdeauna în presă, în literatură, în discursuri și peste tot, și care duce la con- cluzia că de vină de starea agriculturii noastre este țăranul îndărătnic, care nu vrea să priceapă, care nu e în stare să facă progrese, că rasa noastră este inferioară și așa mai departe.

1) Marius Gormsen, op. cit., pag. 66—68.

Și tot Gormsen răspunde la aceste critici, într'o revistă, în care a publicat o serie de articole.

„O populațiune țărănească, fie că este de origină latină, fie că este „de origină gotică, fie că este de origină slavă, etc., etc., se modifică „în mod revoluționar și bine înțeles în acelaș chip și în aceeași direcție, când condițiile agriculturii ei vechi sunt înlocuite de condițiile „agriculturii moderne prin înfăptuirea marilor reforme agrare, cuprin- „zând firește și reformele agrare tehnice. Aceasta s'a putut dovedi oră „după oră și fără excepții adevărate în toată istoria agriculturii. Intre „cele mai mari modificări se numără acelea ale *sensului economic al „țăranimii* respective datorite în deosebi tocmai marilor reforme agrare „tehnice și care au o legătură intimă cu nivelul ei economic însuși, „cum am indicat mai înainte.

„Putem spune mai precis, deși foarte sumar, că sensul economic al „țăranilor cari trăesc sub condițiile agriculturii vechi este foarte măr- „ginit și se concentrează înainte de toate la proprietatea de pământ „și cel mult la inventarul mort și viu al fermelor lor. Sensul economic „al țăranilor cari trăesc sub condițiile agriculturii moderne și prin „urmare în acelaș timp pe un nivel intelectual esențial mai ridicat, „este mult mai dezvoltat în toate privințele. El este de caracter mai „atent, intensiv, variat, viu și energic și se aseamănă, cum este și fi- „resc, cu sensul economic tipic al populațiunilor ce se îndeletnicesc „cu ocupațiuni moderne propriu zise, adică: industria, comerțul, trans- „portul modern, etc., etc., populațiuni pentru care scopurile și sfor- „țările economice, ca să zicem așa, au devenit de caracter nesfârșit, „în timp ce cele ale țăranilor cari trăesc sub condițiunile agriculturii „vechi se disting tocmai prin aceea, că merg numai până la o anumită „limită, mai mult sau mai puțin congruentă cu nevoile tradiționale li- „mitate ale țăranimii de altă dată. Dar populația țărănească în Ro- „mânia trăește, cum am văzut, în mare măsură tocmai sub condițiile „agriculturii vechi și posedă deci, de regulă generală și sensul eco- „nomic foarte puțin dezvoltat, ceea ce constituie un obstacol principal „și pentru răspândirea și progresul cooperației. Acest lucru de regulă „nu-i recunoscut în România, între altele din cauză că cooperația în „general nu este privită și organizată în această țară ca o instituție cu „un scop cu caracter exclusiv economic, ci mai mult sau mai puțin ca „un fenomen pe jumătate economic, pe jumătate „moral“.

„Pentru lipsurile pe care le discutăm — care de regulă sunt, și ele, „în mod intim legate cu nivelul economic scăzut al țăranilor respec- „tivi și prin urmare cu agricultura tradițională practică de ei — dar „în deosebi pentru lipsa de putere de muncă, pricina principală este, „mai precis, că majora parte a țăranilor de care este vorba este, în „lungi perioade, mai mult sau mai puțin subalimentată și de regulă „cu totul greșit hrănită, hrana fiind mult prea puțin variată în deo- „sebi din cauza lipsei de vaci cu lapte și de grădini de zarzavaturi.

„Înrăurirea îngrijorătoare a acestei împrejurări asupra întregii ac- „tivități a țăranilor români, atât corporale, cât și spirituale, cuprin- „zând și activitatea lor cooperativă, ar trebui să fie evidentă pentru

„toată lumea. Subliniem numai două fapte care sunt importante în „această ordine de idei. În primul rând, inițiativa independentă și „munca constructivă și statornică ale unei populații, necesară pentru „realizarea oricărui fel de îmbunătățire esențială a stării sale economice — ca de pildă pentru introducerea și utilizarea cooperăției — cer un anumit „excedent“ de energie fizică și psihologică a acestei „populații, de care firește nu dispune dacă este subalimentată, hrănită „greșit și în parte bântuită de boli mai mult sau mai puțin cronice. În „al doilea rând, o atare populație nu cunoaște decât în măsură destul „de limitată fenomenul omenesc, prețios atât în sens „moral“, cât și „economic, care se numește „plăcere de muncă“, un factor general și „cu totul însemnat la țărani agriculturii moderne“ 1).

Domnilor,

Din tot ce v'am citat rezultă în mod neîndoios că printre condițiile economice ale muncii agricole la noi, cheltuiala de energie în mod inutil, ba chiar dăunător individului și nației este unul din elementele grave care țin pe loc desvoltarea agriculturii noastre. Și ați văzut: din studiul acestei probleme rezultă că greutățile noastre se pot remedia toate — bineînțeles cu dificultăți mari — dar se pot remedia așa cum le-a remediat omenirea întreagă.

Și este inexplicabil altfel de ce țăranel român, pe care îl credem inteligent — și străinii îl cred chiar mai inteligent decât alții — n'ar putea face progresele făcute de alții. Lucrul acesta nu se explică decât prin faptul, că cheltuiala sa inutilă de energie ne face să rămânem săraci și să nu fim capabili de progres.

Am dat poate prea multe citate; dar am făcut-o pentru că am socotit util să le dau cât mai multă importanță; am crezut că este și oportun, și necesar, să pun problema într'o altă lumină decât cea în care s'a pus până acum.

Nu voi insista mai mult. Am dovedit, cred, că problemele agriculturii noastre sunt complexe.

În consecință propun: să se studieze aceste aspecte ale problemelor noastre agricole, și anume să se studieze într'o serie de comunicări ce se vor face fie de membrii Consiliului Institutului Economic Românesc, fie de toți acei la cari vom apela, și cărora le vom sta la dispoziție la Institut, pentru a le cerceta și discuta împreună, dând loc astfel unei mișcări intelectuale, unei preocupări generale, care să așeze chestiunile atât de arzătoare ale agriculturii noastre într'o lumină nouă, în lumina care corespunde și preocupării principale a acestui Institut: viața economică a țării.

Desigur, la împrejurările de ordin tehnic economic, pe care le-am înfățișat, se adaugă la noi și problema regimului schimburilor dintre

1) M. Gormsen, Articolul „Despre Natura Cooperăției“, în Revista „Fur-nica“, anul XXV, Nr. 11—13, pag. 4, 6 și 7.

agricultură și industrie. Și aceasta face parte din preocupările noastre și cred că trebuie studiat și acest aspect.

Pentru studiul problemelor ce am relevat, am rezumat aspectele lor în trei grupe:

1. Regimul proprietății țărănești cu diferite nuanțe: suprafața proprietății, divizibilitatea, comasarea, distanța de locuință, mutarea satelor și așa mai departe.

2. Un alt aspect este cel tehnic agricol, însuși: cultura cerealelor, creșterea vitelor și celelalte culturi, variate ca intensitate și ca inventar.

3. Însfârșit, aspectul condițiilor generale în care se desfășoară economia noastră rurală: căi de comunicație locale și generale, regimul schimburilor dintre agricultură și industrie, protecționism industrial, și însfârșit cooperatie și credite.

In consecință propun să se studieze și să se facă comunicări cu privire la următoarele chestiuni:

1. Proprietatea țărănească ca întreprindere economică.

Intindere, culturi, rentabilitate. Ce parte din activitatea economică anuală a țăranului trebuie să reprezinte cultivarea proprietății: ocupație unică? activități complementare?

2. Munca țăranului ca mijloc de existență.

A. Rentabilitate:

1. exploatarea proprietății:
 - a) culturi simple;
 - b) culturi intensive;
 - c) creșterea vitelor.
2. alte munci uzuale, utile și rentabile economice.
3. alte munci posibile, producătoare de venituri complementare.

B. Raționalizare:

1. împărțirea activității anuale a țăranului în munci rentabile.
2. raționalizarea fiecărei activități în munci economice rentabile.

3. Divizibilitatea proprietății țărănești.

Problemă economică, juridică, politică.

4. Comasarea proprietății țărănești.

Necesitate; consecințe economice ale dispersiunii actuale; posibilități de realizare.

5. Problema satelor.

Distanța dela locuință la exploatarea agricolă. Difuzarea satelor. Necesitate, posibilități.

6. Comunicațiile locale rurale din punct de vedere al rentabilității muncii agricole țărănești.

Propuneri.

7. Raționalizarea culturii pământurilor țărănești din punct de vedere tehnic-agricol.

8. Raționalizarea creșterii vitelor la țărani.

9. Cadastrarea proprietății țărănești și paza câmpurilor și a culturilor la țară.

10. Organizarea rațională a școlii primare la țară.

Obiecte de studiu, metodă, epocă de activitate școlară, orar. Instruirea învățătorilor.

11. Utilizarea brațelor libere de muncă la țară și satisfacerea lipsurilor în epocile de munci intensive.

12. Metode economic-raționale de înzestrare a țăranilor cu inventar.

59908

10 lei